

Sverigefinnarnas skolfrågor och etniska mobilisering tvärvetenskapligt granskad

Man kan vara tvåländare också... Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp. Peura, Markku & Skutnabb-Kangas, Tove (red.) Sverigefinländarnas arkiv. Stockholm 1994. 189 s. ISBN 91-971 351-2-7.

Sverigefinländarnas arkiv har under arkivchefen Erkki Vuonokari initierat en rad olika projekt om sverigefinnarna. I början på hösten kom ytterligare en utmanande antologi, **Man kan vara tvåländare också...** Detta är en slutrapport från ett projekt som påbörjades av den i projektets initialskede avlidne Kerttu Bruun. Forskare från olika beteendevetenskapliga discipliner, dit även lingvistiska inriktningar kan räknas, beskriver sina respektive delstudier. Boken handlar denna gång främst om finskspråkiga elever och deras föräldrars mödosamma vandring mot tvåspråkighet. Bokens titel har lånats av en av de deltagande eleverna, som med denna språkliga innovation, *kaksimaalainen/tvåländare*, gav uttryck för att de finska rötterna och det nuvarande livet i Sverige ger en dubbel tillhörighetskänsla.

Boken består av åtta kapitel. Flera av de namnkunniga personer som diskuterat sverigefinska skolfrågor under ett par decennier återfinns i boken: Tove Skutnabb-Kangas är medförfattare i fyra kapitel, Markku Peura i tre, dessutom bidrar Ingegerd Muncio, Pertti Toukoma, Olli Kuure och Tomas Rosenberg.

Ett återkommande tema är svenska myndigheters ovilja att antingen arbeta i ett språkbevarandeperspektiv eller att helt enkelt förstå det sverigefinska minoritetsperspektivet med (två-)språkliga förtecken. Tonen slås an redan i inledningen, som bl a beskriver de svårigheter och oväntade bakslag som projektets finansiering drabbades av i initialskedet.

En cirkelgång

I **kapitel ett** (Peura & Skutnabb-Kangas) beskrivs projektets ursprungliga syften och planer för de olika delprojekten. Avsikten var att tvärvetenskapligt beskriva sverigefinnarna, utan kopplingar till den tidigare dominerande problem- eller "eländighetsforskningen". Projektets forskningspolitiska vikt underströks av att arbetet var knutet till Sverigefinska Föreningars Riksförbund (senare Sverigefinska Riksförbundet) och dess forskningspolitiska grupp. Bakgrunden var bl a att argument förts fram från majoritetshåll som hänvisade till

bristen på forskningsunderlag för de krav som sverigefinnarna som grupp framställdes till politiker. Effekten blev dock inte den förväntade: från samma håll hördes nu kritik för att denna forskning inte var "objektiv". Författarna har kallat denna cirkelgång för en Moment 22-situation.

Svenska politikers förhållningssätt har också kopplats till den mer offensiva politiken bland sverigefinnar: författarna har antagit att man på ansvarigt politikerhåll inte har velat se en majoritetskritisk forskning. Den person som speciellt lyfts fram för sin kovändning är dåvarande arbetsmarknadsministern Anita Gradin, som först besvarade ansökan med ett positivt brev, men senare avsåg begäran. Detta trots ingripanden från bl a generaldirektören för Invandrarverket, Kjell Öberg och positiva sakkunnigutlåtanden. Anslag erhöles dock från forskningsråd i Sverige och Finland, men de ursprungliga planerna fick överges och en nedbantad plan följdes. Projektets utgångspunkter var följande (summerade här): 1) den sverigefinska skolfrågan är en konflikt som tidvis utgjort en politisk belastning på det svenskfinska samarbetet, 2) konflikten tillspejdas av bristen på kunskap: myndigheterna vill ha kunskapsmässig säkerhet och inte motstridiga uppgifter, 3) konflikternas och de motstridiga uppgifternas karaktär ska belysas i projektet genom ökade insikter, 4) projektet utgår ifrån att skolfrågan har samhällsrelig vikt, som ska studeras ur flera discipliners synvinklar; olika discipliners teoretiska förutsättningar iakttagas, i samverkan med de andra disciplinernas förutsättningar.

Man ville dessutom låta de studerade sverigefinnarna själva komma till tals. Man ville studera finska elevers språkkunskaper och språkstrategier. Man ville även inkludera föräldrarna, studera finska problembarn och belysa detta genom att studera den finskspråkiga minoritetens mobilisering. Man ville studera policybeslut på lokalnivå, hur föräldrarna uppfattar verkligheten i skolan och hur de lyckas påverka beslutsprocessen. Man ville slutligen låta studierna representera både mikro- och makroperspektiv. Detta förverkligades i olika grad i delprojekten. Man fick avstå från det djupa samarbete man planerat, samt integrera några av de ursprungliga delprojekten på så sätt att vissa moment uteslöts och andra projekt knöts ihop.

Behövs det en etnisk politisk inriktning?

I **kapitel två** beskriver Markku Peura den sverigefinska gruppens utveckling från enskilda flyttare till en mer kollektiv etnisk minoritetsgrupp. Flyttningen från enspråkig finsk majoritetsmiljö på landsbygden till en svenskspråkig stadsmiljö i minoritetsställning ges som en fond. Den svenska statens

assimilativa förhållningssätt liksom dess mer stöd-
jande inställning tas upp. De beskrivs på en kon-
tinuerlig skala som Skutnabb-Kangas tillämpat i
flera språkkontaktsituationer. Den för sverigefin-
narnas etniska mobilisering centrala skolfrågan tas
upp särskilt. Peuras eget stöd för Eskilstunas
finskspråkiga föräldrar i en kritisk situation kring
valet 1988 lyfts fram – vid denna tidpunkt hade de
svenska skol- och kommunala myndigheternas
pendel svängt mot en öppet bromsande politik
igen: ett par viktiga tjänster för sverigefinska elever
drogs in, bl a då en handfull finska socialdemokra-
tiska företrädare röstade enligt politisk färg, inte
enligt den sverigefinska gruppens önskemål. Ett
resultat var att man i Eskilstuna bildade ett lokalt
invandrarparti.

Hörs de som har en annan uppfattning?

Det tredje kapitlet är skrivet av statsvetaren *Inge-
gerd Muncio*, som beskriver hur det politiska och
förvaltningsmässiga arbetet, speciellt skolfrågan
och finskan i den, utvecklades under 1970- och
1980-talen. Hon ägnar särskilt intresse åt de poli-
tiska målsättningarna och hur föräldrarna till finska
barn (inte) förmått påverka beslut som rör deras
barn. Hon har använt offentligt material i Eskilstuna
kommuns handläggning av skolfrågor och inter-
vjuer med lärare och finskspråkiga föräldrar i Es-
kilstuna.

Hennes genomgång av förutsättningarna för
beslut och den politiska och förvaltningsmässiga
atmosfären i Sverige ger en nödvändig bas för
förståelsen av den svenska debatten i skolfrågan.
Förändringar i samhällets förvaltningsideologi –
från styrning uppifrån till decentralisering och bru-
karinflytande (här = föräldrar, barn) – och
ekonomiska förändringar har inträffat parallellt
med den pågående diskussionen om finskans rät-
tigheter. Den stora kullen finska invandrarbarn kom
under en ekonomiskt expansiv period, då skolan
fick växa med ökade anslag, utan att det inkräktade
på den befintliga personalens (bl a svenska lärares)
revir. När förutsättningarna förändrades, ändrades
även inställningen till finskan från stöd till mot-
stånd. Administrativ målstyrning på högre lokala
nivåer har bortsett från pedagogiska ideologier
och hänsyn till föräldrarnas och barnens väl.

Muncio delar in perioden enligt myndigheternas
förhållningssätt till de finska föräldrarna: motpart,
medpart och sist icke-part. Hon konstaterar torrt
att den socialdemokratiska retoriken om brukarin-
flytande snarare får betraktas som en terminolo-
gisk övning, än att man skulle ha gett föräldrar
reellt inflytande på den politik som berört deras
barn. I den grundliga empiriska beskrivningen vi-

sas på ett för Eskilstunas skolmyndigheter och
-politiker föga smickrande sätt, hur finskan under-
stöddes under 1970-talets första hälft – vilket be-
rodde på att förändringsförslag främst kom från
skolfolk som arbetade efter effektivitetsprinciper,
dit undervisning på finska räknades i detta skede.
Finskan förhindrades från att utvecklas under
1970-talets senare hälft, och motarbetades samt
avvecklades under 1980-talet. Decentraliseringen
av beslutsfattandet till kommunalnämnderna
ledde lika litet som den föregående centralisering-
en till föräldrarnas ökade inflytande. Enskilda aktö-
rer har haft en stor roll, men det finns strukturella
drag som kan generaliseras till andra kommuner i
Sverige. Enligt Muncio styr i bakgrunden en
svensk etnocentrism, som sätter svenskspråkighet
före tvåspråkighet. Även personalintressen disku-
teras: under nedskärningsperioder har prioritering-
arna varit positiva för de svenska lärarna, medan
hemspråkslärare antingen fått ta uppgifter de inte
är kvalificerade för eller lämna skolarbetet. Muncio
noterar också att de finska föräldrarna emellanåt
 varit splittrade; detta delvis till följd av den admini-
strativa strategi som tjänstemän/-kvinnor och poli-
tiker i kommunen använt sig av.

Muncios artikel ger en rättfram och skärskådande
bild av hemspråksreformens icke-genomförande,
dess stagnation och administrativt styrda fall.
Den pluralistiska synen inom en central kultur- och
språkgenererande sektor av samhället, skolan,
tycks ha blivit mycket kort i Sveriges historia. Vissa
avgörande händelser som ledde till nedgången
och motarbetandet av finskan i Eskilstuna daterar
Muncio till så tidigt som 1976, dvs i stort sett i
samma andetag som hemspråksreformen skulle
sjösättas. Muncio ser ett litet hopp i den utveckling,
som paradoxalt nog kom att inledas av den bor-
gerliga regeringen under 1990-talets början: mark-
nadsideologin gav friskolorna utrymme. En tvåspråkig
sverigefinsk skola har startats även i Eskilstuna,
inte minst tack vare föräldrarnas initiativkraft.

Psykologiska tvångsmedel till assimilation

Kapitel fyra behandlar mänskliga språkliga rät-
tigheter (*Skutnabb-Kangas*) och hur invandrade
språkliga minoriteter förhåller sig till dessa. Skut-
nabb-Kangas kopplar i denna artikel den sverigefin-
ska verkligheten till strukturer i internationella,
språkligt och etniskt ojämlika förhållanden. Den
internationella infallsvinkeln ger henne möjlighet
att se teoretiska lösningar även på de sverigefinska
problemen gentemot majoriteten. I samarbete
med Robert Phillipson har Skutnabb-Kangas i olika
sammanhang förespråkade språkliga mänskliga rät-
tigheter, som har fyra grundläggande drag: 1) rätt

att identifiera sig med sitt/sina modersmål och få denna vilja accepterad, 2) rätt att lära sig sitt/sina modersmål fullständigt, 3) rätt att använda sitt/sina modersmål i de flesta officiella situationer, 4) rätt att lära sig minst ett av de officiella språken i det land där hon bor.

Artikeln är en komprimerad beskrivning av internationella konventioner i ett fyrfält, baserat på axlarna explicit vs. implicit och kontinuerligt vs. bud/stöd till minoritetsspråk. FN:s artiklar hamnar t ex i en minimalistisk position: de garanterar inga rättigheter, de "halvexplicit förbjuder diskriminering på grund av språket." (s. 75). Hon diskuterar också varför Sverige inte vill ge minoriteter språkliga rättigheter; huruvida språk är ett krav för en etnisk minoritets existens; hur yttre, fysiska tvångsmedel att assimilera minoriteter ersatts av psykologiska medel. En röd tråd i hennes resonemang är majoritetens förhållningssätt till minoritetens kunskap, språkliga och kulturella arv; den betraktar dessa som ett handikapp, inte en rikedom, vilket yttrar sig i lingvicism (språklig diskriminering) i olika former.

En sverigefinsk kommunikationsstrategi?

I **kapitel 5** redogör *Olli Kuure* för projektet Sverigefinska ungdomars kommunikationsstrategier. Ungdomarna i finskspråkiga klasser i Botkyrka och Upplands Väsby i Stockholmsområdet ingick i studien. Andelen finskundervisning skiljer sig åt i kommunerna, speciellt på högstadiet, där man i Botkyrka har mer finska som undervisningsspråk. Timantalets och vistelsetiderna i Sverige betydelse betonas av Kuure, men de är inte de enda faktorer som avgör den språkliga utvecklingen hos sverigefinska ungdomar. I artikeln hänvisas också till en artikel i vilken elevernas skriftliga och talade produktionsanalyserats, inom det s k PROSSA-projektet (Projektet studier över svenska som andraspråk i skolan, Institutionen för nordiska språk i Uleåborg). Den artikeln finns emellertid inte med i denna slutliga volym.

Kuure redogör för fem lärares intervjuvar (tre finskspråkiga, två svenskspråkiga) om sverigefinska ungdomars språkanvändning och uppförande. Lärarna har jämfört eleverna med enspråkiga svenskspråkiga och finskspråkiga. Deras omdömen baserar sig på egna erfarenheter om eleverna, men generaliseringar görs om hela gruppen. Flera lärare menar att det finns skillnader mellan de enspråkiga grupperna och de tvåspråkiga sverigefinska eleverna, både positiva (uppförande, diskursiva drag) och negativa ("fattigare" ordförråd, mindre varierad stil i uppsatser). Gentemot de finskspråkiga elever som gått i svenska klasser,

betraktas de som gått i finskspråkiga klasser som öppnare, med större distans till sig själva: de som gått i svenskspråkiga klasser, speciellt flickor, försöker dölja sin bakgrund tydligare, enligt lärarintervjuerna. Denna typ av generalisering bör man dock kontrollera med annat material. Lärarna diskuterar också om de själva använder en tvåspråkig undervisningsmetod. Ett huvudsyfte tycks vara implicit i såväl enkätfrågorna (28 st.) som i svaren: hur snart kan man undervisa helt på svenska?

Generellt tycks en grundlig förbättring av kunskaperna i svenska ske på högstadiet fram till nionde klass, då svenska, fr a i Upplands Väsby, i stort sett blivit det enda undervisningsspråket. Enligt läraresvaren prioriteras lexikala färdigheter som gör det möjligt för eleverna att klara sig även på gymnasienivå. Flera av lärarna i icke-språkliga ämnen låter sina egna lektioner bli språkligt inriktade. Bland de svenska lärarnas svar kan noteras att finskt tal under deras lektioner anses vara oartigt och icke önskvärt. Typiska drag för tvåspråkiga elever, bl a en rakare stil i umgänget med lärarna, diskuteras speciellt i artikeln. Denna aspekt har studerats i andra artiklar av Kuure m fl och beskrivs som en egen sverigefinsk kommunikationsstrategi. Av lärarna uppfattas den emellanåt som charmig. Andra lärarkommentarer säger att det inte är enbart sverigefinska ungdomar som har det nämnda typiska draget, utan en allmän förändring bland ungdomar kan ha inträffat. Lärarnas kommentarer om de språkliga dragen utgår ofta från uppsatser eller skrivna data. Den muntliga framtoningen anser både finska och svenska lärare vara i stort sett som hos enspråkiga, även om ordförrådet anses vara mer begränsat i finska hos de tvåspråkiga än hos enspråkiga finska elever.

De fem lärarnas åsikter till trots får man t ex inte klart för sig om de olika skolorna i Upplands Väsby och Botkyrka spelar någon roll. Lärarna uttalar sig ofta generellt, t ex om finskans utveckling hos eleverna, även när man inte har dem i finska, eller saknar erfarenhet eller kunskap om finska elever i Finland. Det är därför svårt att se hur deras intervjuvar förhåller sig till elevernas reella beteende. Det kapitel som fallit bort, med lingvistiska analyser, hade onекligen behövts i boken, för att relatera läraresvaren till individ- och gruppnivå bland eleverna. Kuures sammanfattning av resultaten bekräftar det som tidigare och senare påpekats: en konsekvent tvåspråkig undervisning ger en gedigen grund för eleverna i både svenska och finska.

Den etniska mobiliseringen

Skutnabb-Kangas har skrivit **kapitel 6**, om sverigefinnarnas etniska uppvaknande. Kapitlet är ett för-

sök att heltäckande beskriva dels hur det kommer sig att sverigefinnarna inte kommit bättre till tals i sin utveckling från en assimilationsutsatt grupp till en som börjat försvara sina etniska drag, dels ger det en teoretisk mall för själva beskrivningen. Som empiriskt material används intervjuer med de ungdomar och föräldrar som deltog i den språkliga undersökningen. Hon definierar centrala begrepp, t ex minoritet, etnisk grupp, etnonym, integration, etnisk identitet och kulturell kompetens, på ett ofta hållbart sätt. Med utgångspunkt i Erik Allardts & Christian Starcks kriterier anges grunderna för vad som kan räknas som etnisk grupp. Denna indelningsbas återkommer på ett naturligt sätt i andra definitioner. Definitioner av grupperns uppfattning om sig själv enligt etniska (etnonym), politisk/territoriella (politonym), toponym (namn på territorium) eller språkliga kriterier (lingvonym), ger ledtrådar till sverigefinnarnas beteende.

En central och enligt mitt synsätt korrekt iakttagelse är, att sverigefinnarna tagit steget från assimilerad grupp till en som är färdig för integration – i den bemärkelsen att de anpassar sig och vill bevara egna etniska, kulturella och språkliga drag – men den svenska synen tillåter endast assimilation. I praktiken avkrävs sverigefinnarna inte endast anpassning, utan även att de ursprungliga dragen antingen förpassas till hemmen, 'privatiseras', eller överges. Speciellt för den andra generationen bereder detta problem, då de har en utvecklad dubbel kompetens att välja sina typiska drag. Skutnabbs-Kangas menar att de officiella honnörsorden med bl a aktiv tvåspråkighet och tvåkulturell kompetens börjar uppfyllas av sverigefinnarna, men att de inte accepteras av majoritetssamhället. Den del av den etniska, kulturella och språkliga kompetensen som finskan och finskhet står för, anses alltför utgöra en brist av majoritetssamhället. Sverigefinnarna själva har börjat se dem som en tillgång i den nuvarande fasen av sin integration. En faktor, som hon själv påpekar, verkar inte fångas upp av hennes tolkning och teoretiska ram: de officiella och privata ståndpunkter som majoritetsindivider uttrycker för en acceptans av tvåsamheten. Hon menar dock att detta inte är typiskt och det inte genomsyrar det svenska majoritetssamhället. Denna artikel förtjänar att uppmärksammas av dem, som är intresserade av den latenta konflikt mellan svenska anpassningskrav och önskan att bibehålla egna drag bland de minoritetsgrupper som lever i Sverige.

Stereotypier – verklighet

Samhälls- och beteendevetarna *Tomas Rosenberg* och *Pertti Toukoma* tar i **kapitel sju** upp

problem som var orsaken till viss del av forskningsprojektet och dess syften: alkoholforskning och sverigefinnarnas förhållande till alkohol, speciellt dess roll för männens anpassning i Sverige. Bakgrunden till männens anpassningssvårigheter står att finna i olika faktorer, som dels är kulturella/könsrollsbedingade, dels förorsakade av sociala förändringar, t ex den forcerade strukturovandlingen i Finland. Författarna har som en utgångspunkt tagit könsrollerna, som tycks ge en delförklaring till männens alkoholproblem och till varför pojkar i senare generationer ärver och underhåller den marginalisering som drabbat fäderna. Spritens roll i Eskilstunas sverigefinnars liv har kartlagts i intervjuer med 'vanligt folk' och med hjälp av funktionärer inom skola, förvaltning, sociala servicefunktioner mm. Man söker bl a kommentarer till en förhärskande stereotypi om den finske mannen: den ensamme och marginaliserade gatufinnen. Man påpekar att den tillsammans med den andra stereotypen, den tuffe machotypen, leder till en konflikt med bilden av den svenska och den nya mansbilden, en konflikt som ställs på sin spets i familjelivet, där mannens och kvinnans olika framgång i det svenska samhället konfronteras.

Författarna diskuterar stereotypier och hänvisar till tankegångar i den symboliska interaktionismens anda, att "om en situation definieras som verklig, blir den verklig i sina konsekvenser" (fotnot 12, s. 153), dvs här den självuppfyllande profetian om finska mäns alkoholproblem. Man försöker emellertid inte relatera omfattningen av 'stereotypiernas verklighet' till det reella familjelivet bland sverigefinska familjer. Det framgår dock med önskvärd tydlighet av intervjuaren att finskspråkiga pojkar betraktas som problematiska och att männen utgjort en proportionellt stor belastning på omsorgsapparaten.

Den teoretiska ram man använt sig av, där marginaliseringen uttrycks i en etnisk och en könsmäsig betingad dimension, samt behandlas enligt konceptet bristande självkänsla, verkar fungera väl. Likaså verkar den bild av mytologiseringen av supandet bland finnar (män) fungera, vilken även använts i finska sociologiska undersökningar. Den beskriver en triangel, där kvinnan står för familjens och samhällets kontroll, där männen flyr undan sitt ansvar och det sociala trycket till supängets ytliga gemensamhet, som följs av en känsla av ensamhet, och som i sin tur sluter cirkeln: man återvänder till kvinnan/kontrollen, och påbörjar i värsta fall cirkeln på nytt, i en stegrande spiral. Författarna har sedan försökt koppla detta synsätt till skolproblemen, som man delvis förklarar med hjälp av könsrollskonflikterna för männen, och de

negativa följder dessa har för familjelivet. Skolproblemen befinner sig på samma sätt i centrum av en triangel, med "kvinnans kraft, mäns marginalisering och pojkers kosmiska ensamhet". Även denna grova beskrivningsmall verkar fungera, för just problemfallen. I viss mån konstaterar man, har situationen dock förändrats under 1980-talet, då den socioekonomiska sammansättningen bland sverigefinnar ändrats, med bl a längre utbildning bland senare migranter. Man konstaterar även i sina slutsatser att problemen för sverigefinnarna inte endast beror på livsstilen, utan även på strukturella fenomen, bl a i form av bristen på egna institutionsformer för finskspråkig undervisning.

I sin helhet är kapitel 7 en möjlig startpunkt för vidare diskussioner om de finska männens marginalisering i Sverige, även på gruppnivå. Den utgör också ett bidrag till mansforskningen, med intresset inriktat på hur mansrollen och männen omformats under de två närmast föregående decenniernas samhällsklimat.

Finland, en före detta koloni till Sverige?

Det avslutande **åttonde kapitlet** (*Skutnabb-Kangas & Peura*) drar samman trådarna i de olika bidragen och gör ett försök att relativisera sverigefinnarnas situation till andra minoriteter i världen. Man tar upp diskussionen om huruvida Finland i förgångnen tid ska betraktas som en koloni, eller som en del av Sverige. Man konstaterar att det förstnämnda står klart för författarna, men att de flesta svenskar, sverigefinnar och finnar ser det som helt främmande. Enligt olika definitioner, såväl ur konservativ synvinkel som enligt deras egna kriterier, är det ingen tvekan. En mellanliggande definition från *Encyclopedia Britannica* ger samma resultat: Finland kan betraktas som en f d koloni till Sverige, med allt vad detta innebär. Detta förhållande har i ett senare avsnitt betydelse för hur man tolkar sverigefinnarnas marginalisering, åtminstone i tidigare generationer. Man kopplar detta till en teoretisk diskussion om rasism, i vilken begreppet *linguicism* tillämpas, relaterad till sverigefinnarnas situation.

Man tar också upp hur sverigefinnarna förhåller sig till andra grupper. Gemensamt har man drag som arbetskraftsinvandring, maktlöshet och kolonialförhållandet. Specifikt för sverigefinnarna är att de utgör en sällsynt typ av migrantkategori: finnarna utgör en till stora delar välutbildad (i internationell jämförelse) vit grupp som migrerar till en annan kulturellt och rasligt likartad (vit) miljö. Trots detta är de marginaliserade. Författarna påpekar också att invandrade (t ex sverigefinnarna) och nationella minoriteter (t ex samerna), har så många

gemensamma drag och konfliktområden gentemot majoritetsbefolkningen att de endast är betjänta av samarbete, inte av revirmarkeringar.

I stort sett har man lyckats med att fullgöra den kritiska granskningsuppgift man föresatte sig under 1980-talets början. De teoretiska utvecklingarna har varit nödvändiga för utvecklingen och behandlingen av materialet. Tove Skutnabb-Kangas perspektiv vilar över helheten, på ett konstruktivt sätt, ur minoritetens synvinkel. De övriga medförfattarna har bidragit till att boken blivit ett kritiskt samtidsdokument med återkoppling till sverigefinnarnas relativt korta historia och finnarnas långa historia under svenskt majoritetsstyre. Boken bidrar med en bas för framtida möjligheter, fr a för minoriteten, att självständigare välja en strategi för sitt umgänge med svenskar i Sverige.

Formella kommentarer om boken och dess utformning

Jag störs inte nämnvärt av att den språkliga finputsen saknas i flera kapitel, att det finns hänvisningar till obefintlig text, eller att uppdateringar till den avsedda litteraturen saknas. Jag kan dock tänka mig att andra gör det. En faktor som är till nackdel för hela bokens läsbarhet, är den grafiska behandlingen av texten. För att uppnå behaglig läsförståelse trivs ögat med maximalt ca 60-70 nedslag/tecken per rad. I en slumpvis utvald rad, som var tätare än genomsnittet, fanns 101 nedslag. Texten är m a o bitvis hart när ogenomtränglig utan avsevärd koncentration. Ekonomiska orsaker lär ligga bakom detta, men frågan är om man inte biter sig själv i svansen: vem läser en bok som är så grafiskt kompakt att den blir mödosam att ta sig igenom? Med tanke på att många presumtiva läsare inte har svenska som modersmål, borde utgivarna fundera på detta till kommande böcker. Källförteckningens syfte är att ge läsaren möjlighet att på ett systematiskt och praktiskt sätt själv söka upp de källor som man hänvisas till. Detta infrias inte här, inte ens helt i den korrigerade bilagda versionen, som har förbättrat dessa möjligheter väsentligt. Å andra sidan återfinns en mängd centrala och ett stort antal relativt okända men lika viktiga internationella hänvisningar bland källorna.

Skutnabb-Kangas & Peura konstaterar i det avslutande kapitlet att sverigefinnarna har mycket att vinna på en ökad kunskap om vad de delar med andra minoriteter. Man kan tillägga att de redan kan vinna mycket genom att läsa det som står i denna bok. Boken torde också kunna bidra till en lika välbehövlig och förhoppningsvis ökad grad av självreflektion bland svenska läsare.

Jarmo Lainio